

SECTION 9. VETERINARY MEDICINE

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-384-2-21>

THE ROLE OF THE WILD BOAR IN THE AFRICAN SWINE FEVER EPIZOOTIC ON THE TERRITORY OF UKRAINE DURING THE WAR PERIOD

РОЛЬ ДИКОГО КАБАНА В ЕПІЗООТІЇ АФРИКАНСЬКОЇ ЧУМИ СВИНЕЙ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ У ВОЄННИЙ ПЕРІОД

Bezditko L. V.

*Candidate of Veterinary Sciences,
Senior Lecturer
Polissia National University
Zhytomyr, Ukraine*

Бездітко Л. В.

*кандидат ветеринарних наук,
старший викладач
Поліський національний університет
м. Житомир, Україна*

Koberniuk V. V.

*Candidate of Agricultural Sciences,
Associate Professor
Polissia National University
Zhytomyr, Ukraine*

Кобернюк В. В.

*кандидат сільськогосподарських
наук, доцент
Поліський національний університет
м. Житомир, Україна*

Африканська чума свиней (АЧС) – небезпечна вірусна хвороба серед популяції диких і свійських свиней в світі. В Україні починаючи з 2012 року і до сьогодні АЧС завдає значних збитків не тільки свинарству, а й впливає на популяцію диких кабанів.

За даними Державного агентства лісових ресурсів України, Державної служби статистики України отримано чисельність диких свиней, а з електронних ресурсів Держпродспоживслужби одержали інформацію про випадки африканської чуми свиней в Україні. З 2001 року чисельність поголів'я дикого кабана поступово зростала і в 2015 році становила близько 65 тис. голів. Але, депопуляція диких свиней через АЧС у 15 областях до 2019 року призвела до зменшення чисельності тварин більше, ніж вдвічі та майже не відновилась до 2022 року. Проте, у багатьох областях країни поголів'я дикого кабана вже перевищило оптимальну чисельність і загрожує новими спалахами африканської чуми свиней у дикій природі [4].

З 2012 року і до листопада 2023 р. в Україні зареєстровано 580 випадків африканської чуми свиней, з них 126 випадків інфікованих диких кабанів, 414 свійських свиней та 37 інфікованих об'єктів [3, 4].

Через воєнні дії епізоотична ситуація щодо африканської чуми свиней залишається напруженою. Слід зазначити, що від початку 2023 року захворювання зареєстровано у домашніх свиней – 18 випадків, у диких кабанів – 7 випадків, у свиногосподарствах – 7 випадків та інфікованих об'єктів – 6 випадків.

З початку 2023 року вірус АЧС у диких кабанів зафіксовано на території Полтавської, Чернігівської, Волинської, Кіровоградської, Дніпропетровської, Київської, Закарпатської та Чернівецької областей, в яких тварини переміщуються з території, де проходять бойові дії в більш безпечні для їхнього проживання, а тому розповсюджують збудник в інші області благополучні щодо хвороби [1].

Варто відмітити, що основними причинами неблагополуччя до АЧС є: надзвичайно низький рівень біобезпеки у свиногосподарствах, недостатній рівень знань з правил біобезпеки у приватних господарствах, приховування випадків загибелі свиней від АЧС у свиногосподарствах різних форм власності та приватному секторі з потраплянням інфікованої сировини у торгівлю, недостатній контролю АЧС серед диких свиней [4].

На сьогоднішній день в Україні є один небезпечний чинник, що сприяє неконтрольованому розповсюдженню АЧС серед диких і свійських свиней – це воєнні дії. Слід зазначити, що через війну загрозу поширення АЧС можна віднести до диких свиней, які в спокійних умовах ведуть стадний спосіб життя (сім'я налічує 5–15 особин, які мешкають на площі до 500 га, а добовий рух особин не перевищує від 5 до 12 км в теплу пору року і до 4 км в холодну пору). Саме бойові дії, спричиняють погіршення епізоотичної ситуації внаслідок інтенсивної міграції поголів'я диких свиней на значну відстань (до 200 км), які налякані звуками вибухів та рухом військової техніки через неблагополучні території щодо АЧС регіонів [2].

Таким чином, відбувається вплив на міграцію потривожених диких кабанів, які розповсюджують збудник АЧС на великі відстані у стадії вірусоносійства або інфікування тварин на нових територіях, поширюючи вірус в межах популяції дикого кабана та передавати свійським свиням, що робить вірус АЧС рухливим вогнищем інфекції, ніж це було у мирний час.

Варто зазначити, що у воєнний період важливим антропогенним фактором є: транскордонне занесення і поширення збудника хвороби ворогом з інфікованою м'ясною сировиною; масове, не контрольоване засмічення навколишнього середовища залишками харчових відходів,

які можуть містити вірус АЧС; механічне занесення і поширення вірусу АЧС військовими чи технікою, а також шляхом волонтерської допомоги з м'ясною продукцією (сало, копченості), яка інфікована збудником АЧС; не контрольованість епізоотичного стану щодо АЧС на територіях тимчасово окупованих через неможливість прибрати трупи загиблих свиней на замінованій місцевості або відібрати патологічний матеріал для дослідження, надовго залишає вірус серед сприйнятливого поголів'я диких кабанів [2, 4].

Саме такі фактори в сукупності зі зниженим рівнем біобезпеки фермерських і приватних господарств, збільшенням чисельності поголів'я диких кабанів, що пов'язано із забороною полювання через бойові дії на території України становлять складну небезпечну ситуацію щодо поширення вірусу африканської чуми свиней.

Незважаючи на складності у проведенні моніторингу АЧС серед кабанів у дикій фауні через заборону пересування лісовими масивами в окремих регіонах України, лікарі ветеринарної медицини повинні співпрацювати з представниками лісових господарств для пошуку на безпечних територіях трупів загиблих тварин і відбирати від них проби внутрішніх органів для лабораторних досліджень.

Оскільки воєнні дії на окупованій місцевості, можуть сприяти швидкому поширенню вірусу АЧС на благополучні території та зробити складним епізоотичний стан у дикій фауні, слід запроваджувати заходи біобезпеки та біозахисту на свинофермах промислового типу і приватному секторі з обов'язковим посиленням контролю хвороби у дикій фауні.

Мисливці зауважують той факт, що без відновлення полювання у тилових областях нашої країни ситуація із африканською чумою свиней може погіршитись, що загрожує новими спалахами хвороби у дикій природі. Оскільки, факти загибелі диких кабанів вже зареєстровані в деяких мисливських господарствах [1].

Посилених заходів біобезпеки та біозахисту повинні дотримуватись всі свинарські господарства і приватні особи при утриманні свійських тварин для ефективної боротьби з африканською чумою свиней. Оскільки, здоров'я і благополуччя цих тварин залежить від свідомості та рішучих дій осіб, які їх утримують. Крім цього, доведено і постійно наголошується, що домінуючим розповсюджувачем збудника АЧС серед свійських тварин є людина.

Основними пропозиціями, які рекомендуються для здійснення ефективних заходів біобезпеки та біозахисту з АЧС серед диких кабанів є: заборонити повну депопуляцію дикого кабана, а з відкриттям дозволу на полювання проводити розрідження популяції завдяки кваліфікованого відстрілу близько 50% самок репродуктивного віку;

у зимовий період року зменшити або припинити підгодовування свиней; здійснювати своєчасне розшукування трупів загиблих диких кабанів з наступним дослідженням патматеріалу для виділення вірусу АЧС та проводити їх утилізацію, а місця їх виявлення дезінфікувати; проводити моніторинг лабораторних досліджень з патологічного матеріалу відстріляних тварин на наявність вірусу АЧС; у небезпечних зонах прояву АЧС по можливості здійснювати тимчасову заміну господарювання. Запровадження і дотримання системи комплексних заходів біобезпеки та елементарних знань про АЧС дозволять зберегти поголів'я дикого кабана в Україні!

Література:

1. Африканська чума свиней. Випадки АЧС в Україні з 2012 року. <https://www.asf.vet.ua/index.php/purpose-project/about-asf/198-vypadky-achs-v-ukraini-z-2012-roku>
2. Дудник Є. О., Фотіна Т. І. Вплив воєнних дій на епізоотичну ситуацію щодо африканської чуми свиней в Сумській області. *Науковий вісник ЛНУВМБ імені С. З. Гжицького*, т. 25, № 110, 2023. С. 82–87.
3. Публічний звіт голови Державного агентства лісових ресурсів України за 2022 рік, 2023. Отримано з <https://forest.gov.ua/storage/app/sites/8/publiclniy-zvit-za-2022.pdf>.
4. Ситюк М. П. Сучасний епізоотичний стан та перспективні шляхи профілактики і боротьби з африканською чумою свиней в Україні. *Ветеринарна біотехнологія*. 2023. № 43. С. 158–165.